

**Kokkuvõte ümarlauast “Ida-Virumaa õiglase ülemineku võimalused”**  
**Kiviõli, 29.mai 2019**

Ida-Virumaa õiglasele üleminekule keskendunud ümarlaual osales ca 25 erinevat osapoolt: riigiasutused, ametiühingud, Ida-Virumaa kohalikud omavalitsused, ettevõtted, teadlased, kohalikud elanikud ja VVOd. Oma kogemusi söekaevanduste sulgemisest ja taastuenergiale üleminekust jagas Saksamaa õiglase ülemineku ekspert Andreas Piwek. Päev algas mõttega, et me peame koos leidma lahendusi ning heas koostöövaimus päev ka möödus.

**I teema: Riskide kaardistamine põlevkivitööstuse kokkutõmbumise korral ja lahenduste otsimine.** Individuaalse mõtteharjutuse tulemusena selgusid osalejaid enim puudutavad riskid. Neist moodustus kuus teemat, mida väiksemates gruppides lahenduste leidmiseks pikemalt arutati.

**1. risk. Kohalike omavalitsuste toimetulek** - vähenevad kaevandustasud ja veekasutustasud; töötud ei maksa makse; vähem tulu väljarände tõttu (5 aastaga 80 000 inimest!).

Lahendused:

- 1) Tuleb kulusid kärpida
- 2) Teha piirkondlikud maksuerisused, et soodustada ettevõtlust Ida-Virumaal
- 3) Vältida investeringuid, mis toodavad lisakulutusi (püsikuludena)

**2. risk. Regiooni/riigi majanduskasv** – millega asendame oma SKPs põlevkivisektori?

Lahendused:

- 1) Ehitussektori aktiveerimine tööstusparkides.
- 2) Riik võiks mingil viisil toetada, et ettevõtetel oleks võimalik laenu saada. Hetkel on ligipääs kapitalile väga kehv. Näiteks suured tootmisettevõtted, kes tulevad tööstusparki, ei saa laenu, kuna Ida-Virumaa on pankade silmis kahtlane piirkond.
- 3) Digitaliseerimine, IT ja tehnoloogiline innovatsioon, mis tooks piirkonda muuhulgas aktiivseid noori. Hetkel on ettevõtetel kehv arusaam innovatsioonist, pigem küsitakse raha selleks, et osta uus seade või ehitada uus tootmishoone.

**3. risk. Võõrandumine ja sotsiaalsed pinged** – regiooni ja riigi vahel, erinevate inimgruppide vahel

Lahendused:

- 1) Kohalikud elanikud ja tööstuses töötavad inimesed ei valda piisavalt eesti keelt ja nad on infost ära lõigatud. Lahenduseks on oluliste dokumentide tõlkimine ja teiselt poolt keeleõppe toetamine.
- 2) Kui inimesed tunnevad end objektina, siis tekib võõrandumine ja sotsiaalsed pinged. Vaja oleks suhtumist, et “Sina ei ole meie probleem vaid LAHENDUS.” Peaks rääkima kohalikul tasandil koos, kuidas probleemi lahendada. On vaja positiivset ideed ja visiooni (hea näide on Narvas Vaba Lava sünd).

**4. risk. Töötus ja sotsiaalsed probleemid**

Lahendused:

- 1) Investeeringute soodustamine. Praegu ei ole ettevõttel lihtne tulla, nt pangast laenu saamine Ida-Virumaale on raske.
- 2) Elukeskkonna arendamine ja maine (hea näitena turismiklaster)
- 3) Kiire rongiühendus Tallinn-Narva
- 4) Väikeettevõtluse toetamine

**5. risk. Väljaränne ja ääremaastumine**

Lahendused:

- 1) Huvipoolte konstruktiivne koostöö

- 2) Uute lisandväärtuste loomine – vaja, et inimene näeks, kuhu tahab edasi liikuda ja mis on perspektiiv (hea näitena Kiviõli Seikluskeskus).
- 3) Vaja muuta suhtumist, et meil on Ida-Eesti ja ülejäänud Eesti.

**6.risk. Energiajulgeolek** (kuni eelmise aastani tootsime rohkem, kui ise tarbisime, kuid nüüd on pilt teine - hektel töös 11st vaid 2 plokki, mida hoitakse riigi nõudmisel)

Lahendused:

- 1) Venemaalt kvoodivaba elektri sisse tulekut takistada, nt maksuerisused (maksustada Venemaalt sisse tulevat elektrit)
- 2) Tuleb planeerida alternatiive, kuidas oma elektritootmist suurendada, sest ka mujal võib tulevikus elektrit puudu olla. Praegu suudame taastuenergiast tagada 1/3 tarbimisest ja elektri tagavad ühendused teiste riikidega, kuid ka neil võib tulevikus tekkida puudujääke (olenevalt riigist).

## **II teema: Mis rollid on erinevatel osapooltel?**

### **Kes peaks protsessi juhtima?**

Praegu on keskkonnanähtused osapoolte ühise laua taha toojad, aga tähtis küsimus on, kes võiks pikemas plaanis protsessi juhtida. Üldine seisukoht osalejatelt oli, et see võiks olla Eesti valitsus. Alternatiividena pakuti välja ka kohalikku omavalitsust (aga rahastus VV valitsuselt) või Keskkonnaministeeriumit. Juhtiv partner peaks teemat pidevalt töös hoidma. Samas olid juhi kohustused veel natuke selgusetud – mis oleks selle organisatsiooni ülesanne?

### **Millised on osapooled ja nende rollid?**

Kohalikelt kogukondadelt ja Ida-Virumaa seest peaks tulema sisend, mida regioon tegelikult vajab. Kohalikud arenguasutused peaksid pikka plaani tegema ja seda ellu viima. Ettevõtted ja tööstus ootab selgust pikaajastes plaanides. Ametiühingud vajavad töökohti, kuid nad peavad olema paindlikud. Teadlased saavad aidata valitsust otsuste tegemisel uurimisandmetega. Haridusasutuste roll on elanikke harida. Pankadel peaks olema valmisolek investeerida/laene anda. Meedia roll on sättida diskussiooni tooni. Kohalikud VVOD on olulised, kuid nad on väikesed ja killustunud.

Küsimus on miks, aga ka kuidas – me ei tea tulevikku. Oluline on hoida rohkem raha piirkonnas (mitte kasutada põlevikist saadud raha üldises riigieelarves, vaid rahastada õiglast üleminekut). Oluline on suhtlemine ja dialoog. Igal grupil on erinev vastus, miks nad seda teevad, kuid eesmärk on ühine!

Kokkuvõttes tõstatas päevas mitmeid küsimusi ja teemasid. Suurimana jääb küsimus, kes hakkab pikas plaanis protsessi juhtima. Kindlasti olid igalühel omad mõtted koju kaasa võtmiseks. Siin neist välja toodud mõned peamised:

- 1) Lahendused tuleb välja töötada koos kohalike inimestega tegutsedes ühises inforuumis ja pöörata tähelepanu keelekõnusele. Kohalikud ei ole probleem, vaid lahendus. Oluline on koostöö.
- 2) Vaja on soodustada ettevõtlust Ida-Virumaal, sh lihtsustada pankadelt laenude saamist.
- 3) Edendada tuleb kohalike teadmisi innovatsioonist ja luua ühine visioon.
- 4) Oluline on riigipoolne piirkonna arengut võimaldava seadusandluse edendamine (nt maksuerisuste näol).

Ümarlauri suurim väärtus oli, et osapooled said lõpuks suure grupina kokku. Isiklikud kontaktid ja otsene suhtlus on väga oluline, et üle olla kõigi isiklikest huvidest ja töötada koos ühise eesmärgi nimel.